

POVĚSTI
KOKOŘÍNSKA A PODBEZDĚZÍ

POVĚSTI
KOKOŘÍNSKA A PODBEZDĚZÍ

Vydejte se za tajuplnými příběhy, které se vyprávěly v malebné krajině v okolí hradů Kokořín a Bezděz. Objevte místa, která již po generace probouzejí lidskou fantazii.

Pověsti, báje či lidové povídky nejsou vyprávěním jen pro děti. Jsou nedílnou součástí naší tradice. Představují neopakovatelným způsobem rozmanitý myšlenkový svět minulých generací a odhalují nám jedinečnou krásu kombinace lidové představivosti, faktů a odvěkých zvyklostí či kulturních pravidel. Také nás blíže seznamují s unikátně vnímanou minulostí vybraných míst, osob nebo událostí.

Tento stručný výběr pověstí představuje několik více či méně známých příběhů, které se dochovaly v místní paměti, literatuře a pramenech. Doufáme, že Vás pobaví a také inspirují k návštěvě míst, kde se odehrály.

Dodnes mají místa spojená s pověstmi a pověstnými příběhy neopakovatelné kouzlo. Vydejte se po jejich stopách a dobrým pomocníkem Vám může být i tento Průvodce pověstmi Kokořínska a Podbezdězí. Jsou zde uvedeny jednotlivé příběhy, ale najdete tu i místo pro Vaše postřehy, poznámky a památky z míst, která jste navštívili.

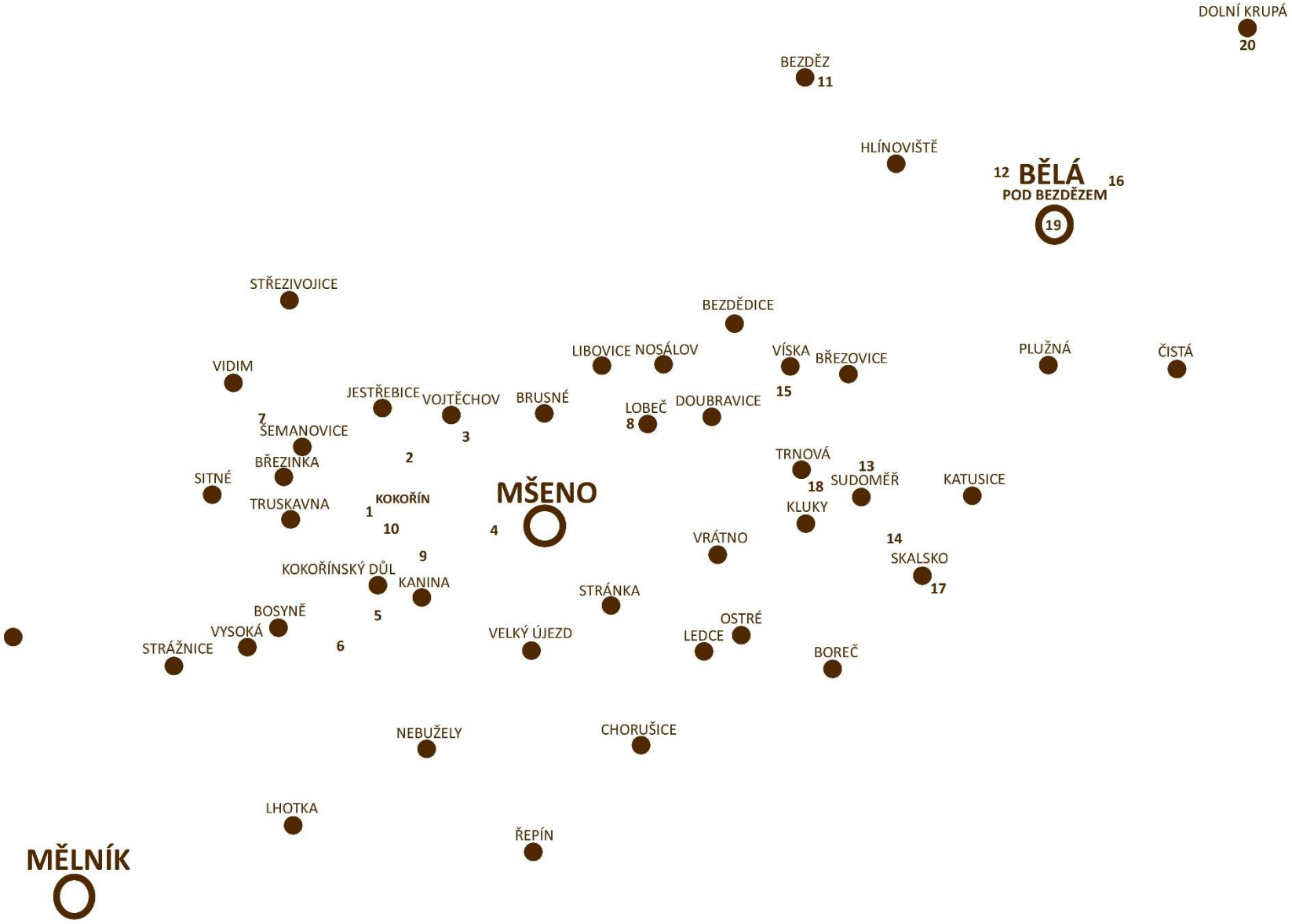
Budeme velice rádi, když se s námi o Vaše postřehy podělíte, třeba prostřednictvím sociálních sítí.

Muzeum Podbezdězí

Regionální muzeum Mělník

1 Koktavý zeman
2 Hlučov
3 Kaplička v Boudecké rokli
4 Muzikantská skála
5 Ladčin pramen
6 Štěstí hajného Bárty
7 O Umrlčí rokli
8 Jasnovidec
9 Bílá paní na louce
10 Kokořínský vodník
11 Hora Bezděz
12 Tajná chodba
13 Bílá paní ve vesnicích
14 Svěcené prameny
15 Petrovina
16 Hezká katova dcera
17 Pacifikus
18 Bezhlavý kůň
19 Sázka za 99 prdů
20 Krupský kostelíček
21 Jak si ďábel pro Klemperu přišel

POVĚSTI
KOKOŘÍNSKA A PODBEZDĚZÍ

1 KOKTAVÝ ZEMAN

Kníže Spytihněv, dávné paměti, chtěl prý soustředit pod pravomoc pražského knížectví všechny zemanské statky. Svobodným zemanům se to ale nelíbilo. Také Mělník s okolními majiteli panství se postavil proti. Když Spytihněv zjistil, že většina svobodných pánů neuznává jeho rozhodnutí, sedl na koně a vydal se osobně do zvlášť zpupných měst, aby je přiměl k poslušnosti. Kníže zajel i na Mělník. Byl tam uvítán se všemi poctami, ale pak před něho předstoupil nebojácný selský chám, aby přednesl svůj protest a žádost o zrušení knížecího nařízení. Řeč prostého zemana však uvázla hned na začátku. On totiž koktal. „*Nejjasnější kníže, hluboce se ti ko-ko-ko-kokořím,*“ soukal ze sebe prvá slova své supliky. Kníže byl pašák. K závadě v zemanově řeči přihlédl shovívavě, dokonce s ním lidsky šetrně pohovořil. Koktavý zeman na knížete tak zapůsobil, že uznal milostivě práva zemanů a šlechticů a od svého úmyslu odstoupil. Odvážný zeman za to pozval knížete na svůj statek v klínu lesů, kde se konaly slavné hony. Přijel rád a získal tam mnoho vzácných trofejí. Okolní krajina byla tehdy beze jména.

Ani zemanský statek a staré hradisko nenesly žádný název. A tu si jasný kníže usmyslel, že to takhle dál nejde a že se to místo musí nějak jmenovat. *„Ale jak? Ale jak?“* uvažoval a přemýšlel, až si vzpomněl na slovo kokořím, které se mu nějak zalíbilo. *„Ať se toto místo v upomínku na naši návštěvu také tak jmenuje,“* řekl kníže, domnívaje se, že je to jméno zemana, který se mu tak prvně představil. Od těch dob statek a později vesnice nesly název Kokořím. Časem z písmena m zmizela poslední nožička a na světě byl lahodnější název Kokořín.

Dodnes hrad i sousední vesnice nesou jméno Kokořín. Hrad Kokořín byl založen pravděpodobně po roce 1320 pražským purkrabím Hynkem Berkou z Dubé. Dnes je navrácen rodu Špačků a otevřen pro veřejnost. Z parkoviště v podhradí vede modrá turistická trasa.

2 HLUČOV

Před mnoha a mnoha lety, kdy ještě lidé věřili v kouzla a čáry, stál vysoko nad Kokořínským údolím mohutný hrad. Patřil kouzelnici Zlatě. Byla to krásná žena. Panovala moudře a svoji kouzelnickou moc, danou jí do vínku kmotřenkou Jitřenou, využívala k dobru svých bližních. Ve Zlatině dvořanstvu byly výhradně krásné ženy, a tak bylo v hradě více než dost ruchu. Lid obecný označil Zlatin hrad hlučným, což později přešlo na Hlučov a tenhle název přečkal věky. Na protější straně, přes hluboké údolí, rozprostíral se rozlehlý dvorec Olešno, jehož název pocházel od jména samotného majitele Oleše. Byl to umíněný, prostopášný a výbojný loupeživý rytíř, který ve své rozmarné pýše zatoužil po krásné sousedce Zlatě. Vzkazoval jí pozdravy, sliboval, posílal dary, ale Zlata o jeho přízeň nestála. Oleš zuřil a chystal pomstu.

Jednou se Zlata vypravila na cestu ke kmotřence Jitřeně na chloumecký hrádek. Když se večer se svou družinou vracela na Hlučov, zastoupil jí Oleš se svými kumpány cestu. V touze a naději, že Zlatu lehce uchvátí, vyjel dívce vstříc a zastavil těsně po jejím boku. Setkal se však s pohrdáním: „*Ustup z cesty! Na mém panství nemáš co pohledávat! My, ženy, ani můj lid, také nevcházíme na tvé území.*“ Oleš se v sedle hrozivě

napřímil. V očích mu hořel oheň pomstychtivosti. V jeho pravici se zaleskla ocel a dříve, než se mohla Zlata nadíti, uťal ji zlatou kadeř. Dívka bolestně zaúpěla, ale Oleš se vítězně zachechtal. Byl si vědom, že kouzelná moc krásné ženy spočívá v jejich vlasech. „*Rozmysli si, vzácná panno, máš na vybranou. Staneš-li se mou ženou, kadeř ti vrátím. Jinak se stane něco hrozného. Zítra si přijedu pro odpověď,*“ řekl Oleš a odjel. Hlučovem se rozhostilo ticho. V šeré komnatě se Zlata loučila se vším, co ji obklopovalo. Raději rukou vraha zhyne, než aby se stala jeho ženou. Nikdy, umínila si a s tím předsevzetím vyšla druhý den k večeru obklopena dívčí družinou Olešovi vstříc. Oleš, jak pohrozil, přijel si pro odpověď. Přivítala ho řada neohrožených žen. Na vysokém čele mu vystoupil mrak nevole, věštící bouři. Údolím se neslo jeho hlasité volání: „*Jdu si pro odpověď, rozhodni o svém osudu, vzácná panno!*“ Nikdo však neodpovídal. Ženy stály nepohnutě jako živá hradba, připraveny k boji. Hrobové ticho protínal znova Olešův hlas: „*Jdu si pro odpověď!*“ Ženy jako by oněměly. Odpověď nepřicházela. „*Dobře tedy, všechny tu budete stát němé, jako kamenné pyramidy, po všechny časy.*“ A hrozná kletba se stala skutkem. Místo žen stály tu kamenné sloupy se zploštělými balvany na vrcholu. V posledním okamžiku vytryskly z očí žen slzy lítosti nad vlastní bezmocností. Stékaly v praméncích do rokle. Do dnešní doby drží úzká cesta mezi stráněmi svoji ustavičnou vlhkost a pro tuto vlastnost lidé pojmenovali tiché údolí Močidly. Zakleté panny hlučovské tvrze stojí tu rovněž. Neví se, kdy a kdo nazval tyto kamenné útvary Pokličkami. Oleš se pomstil i nevinné Jitřeně. Zaklel ji ve shrbenou skálu a jejího panství se loupežně zmocnil. Nakonec došlo i na něho. Lidé se proti němu vzbouřili a na nádvoří jeho dvorce ho usmrtili. Zub času potom proměnil pevnost nad Močidly v sutiny. Dnes po ní není ani památky. V klidné krajině lidé vykáceli les a zkypřili půdu v úrodnou prsť. Později tu vyrostl dřevěný mlýn a dostal název Hlučov. Mnoho roků v něm sídlil starý rod Kučerů. Poslední majitel mlýn opustil a ten

poměrně krátké době podlehl úplné zkáze. Rozpadl se jako v dávnověku hlučovský hrad.

Mlýn už zanikl, zůstaly jen hospodářské prostory vytesané ve skále, které se nachází na levé straně Kokořínského údolí hned u silnice cca 150 m před parkovištěm pod kokořínskými Pokličkami.

Odtud pak vede modrá turistická trasa údolím zvaným Močidla, která pokračuje až do Mšena.

3 KAPLIČKA V BOUDECKÉ ROKLI

Hned u cesty, u dvou omšelých balvanů, stojí nízká, z pískovce tesaná kaplička. Zbožný člověk v ní umístil obrázek Matky boží. Od pradávna k němu lidé kladou květy a tiše prosí o vyslyšení svých přání. Paní Andeltová ze Mšena blízkým vyprávěla, že se tu prý zjevoval bezhlavý myslivec. Modlitba obětována za něho u kapličky smývala nešťastníkovy viny.

Z Vojtěchova vede zelená turistická trasa Boudeckou roklí až ke zmiňované kapličce. Pokračovat lze dále po zelené na rozcestí u hájenky „Na rovinách“ a sejít lesoparkem Debř k mšenskému koupališti.

4 MUZIKANTSKÁ SKÁLA

Muzikantská skála se nachází pod Sedlcem, v místě, kde je nejužší rokle Kočičina s velkými balvany po obou stranách cesty. Vypráví se o ní pověst. Jedné noci šli muzikanti ze hry ve Mšeně. Když sešli ze Sedlce do rokle Kočičiny, přepadla je náhle děsivá bouře. Před přívalem vod se schovali pod převislou skálu, která se za hromobití a zemětřesení utrhla a muzikanty zavalila. Při bouřkách a velkém povětří je tam slyšet muziku.

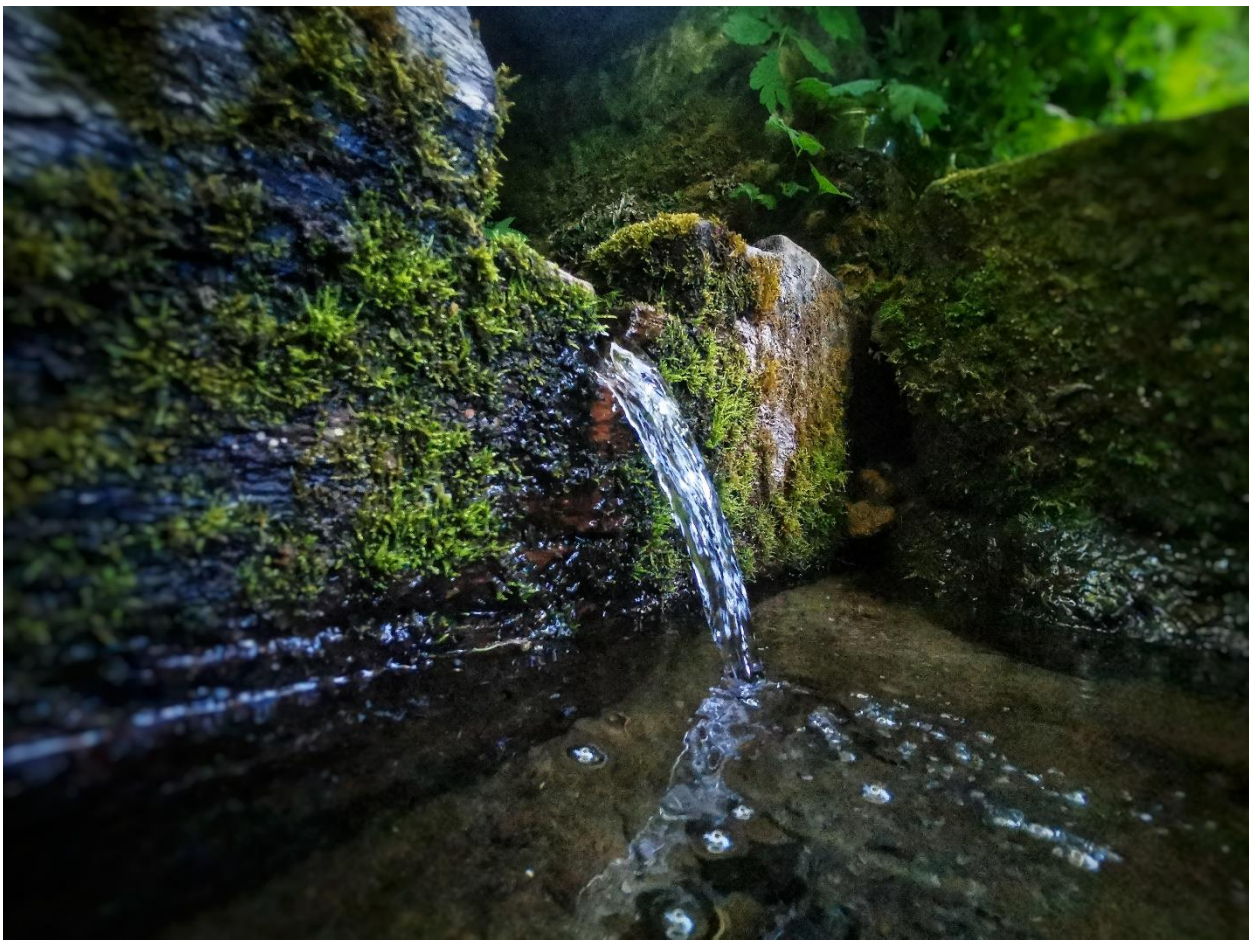
Ze Mšena přes Sedlec a dále údolím Kočičina vede červená turistická trasa. Údolí skrývá kromě Muzikantské skály také jeskyni Barcalínu a řadu skalních útvarů.

5 LADČIN PRAMEN

Na polorozbořeném hradě Harasově žil se svou dcerou Ladkou poustevník Bradič. O její ušlechtilé kráse se dozvěděl výbojný a bezohledný rytíř z Vidimi a že ji musí mít za ženu. Přepadl se svými žoldnéři hrad v lesní samotě a chtěl krásnou Ladku unést. Obezřetný otec však zpozoroval nebezpečí dříve, než lupiči vnikli do hradu. Otevřel tajný východ a Ladka utekla do údolí, kde se ukryla pod vyvráceným pařezem. Před ním ke skále přiléhal balvan, takže místo nebylo z žádné strany viditelné. Žoldnéři hledali, kdejaké místo prosmýčili, ale Ladku nenašli. Nakonec uvěřili tvrzení otce, že se snoubencem odcestovala do ciziny. A tak odtáhli s nepořízenou. Ve svém úkrytu uslyšela Ladka podivné hučení a bublání, jako by poblíž v podzemí protékala voda. Sdělila to otci, který Ladku snadno našel. Vzal motyku a lopatu, aby zjistil záhadu podzemního hukotu. Podkopal balvan a zanedlouho se pod ním vyvalil proud čisté vody. Tak byl objeven Ladčin pramen.

Jedna z variant pověsti o Krvomlýnu líčí, že Ladka se s Břetislavem scházela u tohoto pramene, který dodnes nese jméno Ladčin.

Ladčina studánka leží na červené turistické trase (Máchova cesta) linoucí se Kokořínským údolím. Narazíte na ni cca na půl cesty mezi letoviskem Harasov a legendární Hospodo U Grobiána.

6 ŠTĚSTÍ HAJNÉHO BÁRTY

Paseka nad harasovským zámečkem byla celá zalitá sluncem. Vřes voněl tou nejkrásnější letní vůní. Bylo poledne a hajný Bárta tudy právě spěchal na oběd. Na okraji paseky stál pískovcový balvan a na něm se vyhřívala zmijí královna se zlatou korunkou na hlavě. Vedle ní se slunilo dvanáct zmijích princů a princezniček se stříbrnými korunkami. Když je Bárta uviděl, nechtěl věřit svým očím. Pomalu se blížil k tomu překvapení, aby si je dobře prohlédl. „*Neboj se, drobotino, starý Bárta ti neublíží. Nejsem jako ti, kteří na každého drobného hada zvedají klacek nebo kámen, aby ho usmrtili.*“ Zmije matka tiše zasyčela a s dětmi zmizela.

U těžkého kamene zanechala vysvlečenou kůži. Když se jí hajný Bárta dotkl, rozpadla se a v tu ránu se změnila ve třináct penízků. Jeden byl zřejmě zlaťák od zmijí královny, dvanáct malých stříbrňáčků bylo od jejích dětiček. Byla to odměna za to, že jim neublížil. „*Takové štěstí!*“ pomyslel si Bárta. „*Ale kdo ví, jestli jsou ty peníze pravé?!*“ A tak si to místo domů namířil nejkratší cestou vzhůru do bosyňské hospody. Tam se ukáže pravost a platnost kouzelných peněz. Hostinská kousla do zlaťáku a povídá: „*Je pravý a platný, pane Bárta. Za ten se u nás*

budete mít jako v ráji.“ *„Tak tedy nalijte panímámo, nejen mně, ale celé hospodě,*“ řekl Bárta. *„A každému také něco dobrého na zub.*“ A tak jedli a pili, co jen jejich mlsná hrdla a jazyky ráčily. Loučili se všichni při měsíčku. Když přišel Bárta domů, vysypal na stůl dvanáct stříbrných penízků a povídá: *„Tady máš, maminko, také kousek toho štěstí, které mě dneska potkalo na pasece nad harasovským zámečkem.“*

Letovisko Harasov leží v Kokořínském údolí, je přístupné po červené stezce (Máchova cesta) nebo po žluté turistické značce od obce Vysoká. Zbytky harasovského tvrze v legendách přezdívaného „Krvomlýn“ se do dnešních dnů nedochovaly. Ve skále nad harasovským rybníkem se zachoval pouze skalní byt a reliéf Krista

7 O UMRLČÍ ROKLI ANEB ZTRACENÝ NEBOŽTÍK

Umrlčí rokle se nachází mezi Mšenem a Rájem. Lidé se jí raději vyhýbají už pro ten hrůzostrašný název. To na samotě Ráj jednou zemřel starý povozník. Sousedé naložili rakev s nebožtíkem na fasuněk a povozníkův syn Janek se chopil otěží. Cesta na mšenský hřbitov vedla do strmé stráně, a proto šli pozůstalí a sousedé s vesnickými šumaři před povozem. U křížku pod lesem se k průvodu přidalo ještě několik vzdálenějších sousedů a kokořínských dřevorubců s dýchavičným hajným Klepetkou. Syn zemřelého seděl na vycpaném šejtroku sám a za ním na nízkém fasuňku poskakovala rakev s nebožtíkem. Jen Pán Bůh ví, kudy se ten smuteční průvod ubíral, ale když se vyšplhal na kopec, byl nebožtík pryč a věnec s kyticemi také. „*Proboha, Janku, kde máš rakev s nebožtíkem?!*“ vykřikly zděšené ženské, když zjistily, že není na fasuňku. Janek nechtěl věřit svým očím. Udělal s povozem čelem vzad a ujížděl s několika muži nazpátek. Na úvozové cestě našli prázdnou rakev bez víka a v hustém ostružiní i potlučeného nebožtíka s doširoka rozhozenýma rukama. Svatý obrázek s Ježíškem mu z nich vypadl a snesl se do hluboké rokle. Sousedé znovu uložili nebožtíka do rakve a na fasuněk a s Pánem Bohem se vydali znovu na kopec.

Kočí teď jel mnohem opatrněji. Pod kostelíkem již na průvod čekal kněz se zpěváky. Několikrát pokropil rakev svěcenou vodou a několik mužů se chopilo černých már s rakví. Kněz odvedl celý pohřební průvod na hřbitov, kde vykonal poslední obřad. Potom přistoupil k rakvi nahrbený hrobník se svými dvěma pomocníky a uložili ji konečně do hrobu. Odtud tedy pochází přiléhavý název Umrlčí rokle, i když je velmi malebná a od jara do podzimu v ní zní ptačí zpěv.

Ze Mšena lze vyrazit po modré turistické trase na rozcestí u hájenky „Na rovinách“ a poté pokračovat dolů na Ráj po žluté trase. Umrlčí rokle leží mezi Romanovem a Rájem u staré cesty do dolu, která už dnes téměř zanikla.

8 JASNOVIDEC

V Lobči žil muž, říkali mu Sochor, a ten uměl předvídat budoucnost. V širokém okolí byl znám jako jasnovidec a lidé k němu chodili prosit o radu. Sochor položil na stůl svůj starý herbář, listoval v něm, pátravě si prohlížel prosebníka a hned mu sděloval, co ho čeká a co nemine. Kdo v tom herbáři uměl číst, ten dokázal divy. Sochor jej schovával na dně truhly, aby se nedostal do rukou dětí. Jednou se Sochor oblékl do svátečního a šel do Střezivojic na posvícení. Děti byly samy doma. Sotva jejich otec odešel, začaly hospodařit podle svého. To víte, na co zvědavé děti nepřijdou! Převrátily celý dům a v truhle vyšťáraly i tatínkův herbář. Listovaly v té divotvorné knize, prohlížely si obrázky a konečně zkusily i číst slova, která ani pořádně neznaly. Když společnými silami

přelouskaly jakési říkadlo, nebe se najednou zatmělo a tu se ze všech stran slétali k jejich domku havrani. Příšerně krákali, zuřivě se vrhali na stavení a zobáky rvali ze střechy došky. Poděšení sousedé vyhlíželi okny, ale nikdo si netroufal hejno havranů zahnat. Děti v koutě ječely strachy a volaly o pomoc. Sochor seděl ve střezivojické hospodě u prostřeného stolu. Pochutnával si na dobré pečeni a vysoko stupňovém lobečském černém pivu. Náhle však vyskočil jako by tušil, co se

doma děje. Ani nedopil, na stole nechal útratu i se spropitným a spěchal k domovu. Zlé tušení se mu vyplnilo. Když spatřil na střeše tu spoušť, udělal ve vzduchu tajemné znamení a zvolal: „*Ábr, fábr, domine, ať to kouzlo pomine!*“ A tím okamžikem se všichni havrani vznesli do výše a rychle odletěli k Vrátenské hoře. I střecha byla zase v pořádku. V pokoji na stole ležel starý herbář a Sochor poznal, kolik uhodilo. „*Jestlipak víte, koho jste čtením v téhle kouzelné knize přivolaly?*“ zeptal se otec vystrašených dětí. „*Havrany*,“ odpověděly. „*Kdepak havrany. Samí čerti to byli, kteří na naší střeše tak vyváděli. Podruhé tu knížku nechte raději na pokoji. Mohly byste přivolat samotného Satanáše*,“ vyčinil otec dětem.

Cca 5 km severovýchodně od Mšena leží obec Lobeč. Mezi místní zajímavosti patří barokní zámek, parostrojní pivovar či Muzeum Eduarcha Štorcha. Po modré turistické trase se z Lobče můžete vydat na Vrátenskou horu s rozhlednou.

9 BÍLÁ PANÍ NA LOUCE

Časně z rána, kdy si lidé ještě pohodlně hoví v teplém pelíšku, se objevovala na louce pod Hradskem Bílá paní. Babičce Holubové z kokořínských chaloupek to nedalo, a že se na strašidlo půjde podívat. Vstala dříve, než kohout poprvé zakokrhal, tiše vyšla z domu a zamířila k louce. Louka se utápěla v řídké mlze a krůpěje rosy vyhlížely jako mrazivý povlak. Nad Pšovkou svítily dukáty pampelišek a šuměly olše. Občas to ve vodě šplouchlo, jako když do ní spadne kamínek. A zase ticho, že bys slyšel tep vlastního srdce. Nad mostkem se babička usadila v rozloženém keři habru a čekala. Bílá paní na sebe nedala dlouho čekat. Po cestě od kapličky se nejdříve objevilo chundelaté psisko a několik kroků za ním – ona. Zrovna taková, jak ji líčili očití svědci. V babičce to trochu hrklo. Plíživým krokem blížila se k louce vysoká postava. Přes kostnatá ramena jí splývala říza, která zároveň kryla celou hlavu. Když záhadná postava sestoupila z úvozu do vlhké trávy, zvedla opatrně spodní oděv. Babička s napětím sledovala její počínání. Neušel jí jediný její pohyb. Teď se právě strašidlo sehnulo a nohama ve vysoké trávě labužnicky zametlo. Hned se zase brouzdalo, jako by všecku tu šedivou rosu po vršcích travnatých výhonků chtělo setřít. Nakonec se

otočilo zády k vodě, poodhrnulo plachetku z obličeje a volnou rukou se omývalo. To už babička nemeškala a lehkým krokem se přiblížila k podivné bytosti. Jenže ji zahlédlo to chundelaté psisko a zle se na babičku rozštěkalo. V tom okamžiku se setkaly udivené pohledy babičky s Bílou paní. Obě hlasitě vykřikly, jako by se dotkly žhavého plátu. Ta v plachetku zahalená se sice snažila svůj obličej co nejvíce zakrýt, ale babička promluvila: „*Bože, holka, ty máš žloutenku, proč tu komedii? Chceš se snad zahrabat?*“ Tajemství bylo odhaleno. Bílá paní nebyl nikdo jiný než jistá panímáma z Hradska. Onemocněla žloutenkou a kdosi ji poradil, že se vyléčí, když před východem slunce sejde zahalena v čistou plachetku na louku a bude se omývat čerstvou rosou. Musí se přitom vyhnout lidem a kdyby snad přece jí do cesty někdo vstoupil, nesmí se nechat poznat a nesmí promluvit. Cožpak o to, ona rosa je blahodárná

věc, ale na žloutenku? Babička se své vrstevnici vysmála. Pověděla jí, zač ji lidé považují. Slíbila jí, že její ranní vycházky nikomu neprozradí, když zanechá těch směšných pokusů a bude se léčit podle osvědčené rady. A tak milá panímáma pěkně plachetku složila a spěchala k domovu. Na louce pod Hradskem se už potom Bílá paní nikdy neobjevila.

Pod Hradsko vede ze Mšena červená turistická trasa údolím zvaným „Kočičina“. Samotné Hradsko se nachází na kopci, na který lze vystoupat po žluté značce. Okraj obce je významnou archeologickou lokalitou. Byly zde nalezeny zbytky sídliště z mladší a pozdní doby bronzové a také raně středověkého slovanského hradiště.

10 KOKOŘÍNSKÝ VODNÍK

Bývali vodníci v Čechách. Byli to chasníci hodní i zlí, veselí i smutní, samotáři i tátové početné hastrmanské rodiny. Jedni nejednou obveselili náves plnou omladiny, druzí líčili na březích potoků či rybníků pestrobarevné pentličky se zrcátky, aby přilákali a ulovili dušičku nějakého děvčete. Mlýny bývaly jejich velkou láskou. Někteří byli ve mlýnici vítáni, jiní se museli mít na pozoru, zvláště když panu otci vyvedli nějakou taškařici. Tihle mužíčkové v zelených kabátcích, červených kalhotách a s nepostradatelnou fajfkou v ústech patřili nám všem. Vzpomínáte, jak nám je vylíčili milovaní malíři Mikoláš Aleš a Josef Lada? Bývali i na říčce Pšovce, která se jako zlatá niť táhne čarokrásným Kokořínským údolím. Voda v ní byla čistá jako křišťál a nikdy nenamrzala. Jaký div, že na ní vyrostlo mlýnů jako perel na šňůrce! Pod splavem u Podhradního mlýna, kde byla největší hloubka, bydlel vodník Dušinka se svou početnou rodinou. Vycházel obyčejně při měsíčku. Usadil se na visutém náhonu a zpíval: „*Sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije nit! Šiju, šiju si botičky, pro sebe i pro dětičky, mám jich doma tucet a jen jedny ruce*.“ Byl to rozmarný človíček. Když nebyl právě úskočný a nelákal neopatrné děti k vodě, škádlíval pana otce tím, že

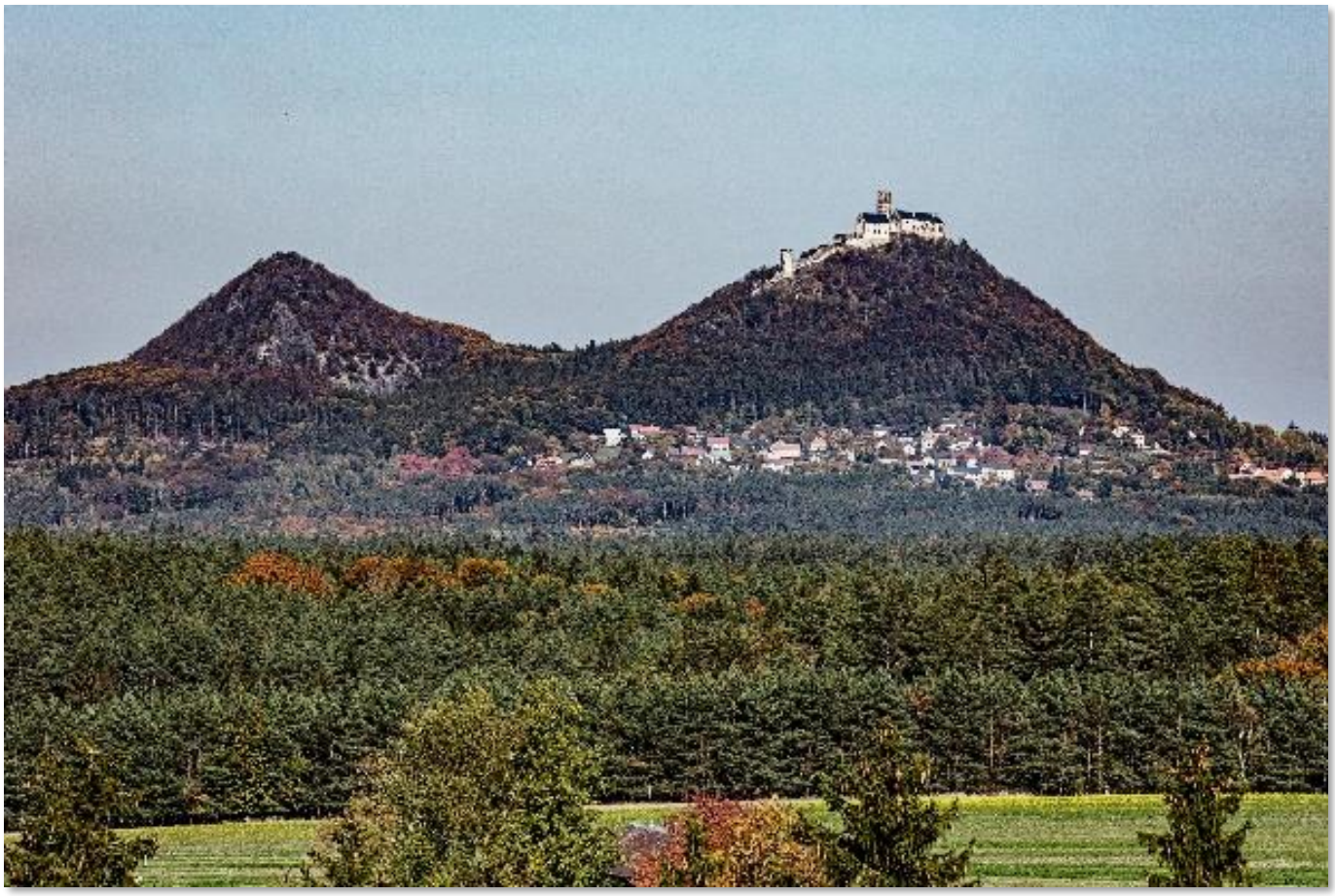
zastavoval mlýnské kolo právě ve chvíli, kdy měl rozemletý plný násyp. I do mlýnice a mezi chasu se odvážil. Jednou v zimě se přičachtal až do kuchyně. „*Je mi žima*,“ zamumlal. „*Můžu se trochu ohřát?“* A už byl u kamen. Ze šosů mu kapala voda, takže ve světnici byla za chvíli pěkná louže. Panímáma zrovna pekla vdolky a milý vodník se nedal dvakrát pobízet. Jedl za zády mlynářky, až se mu za ušima dělaly boule, a než se hospodyně nadála, byla mísa prázdná. Jen co to zjistila, zavolala na kočího Honzu. „*Ať už tady toho hastrmana nevidím!“* rozkázala. Toť se ví, že Honza nelenil, zvláště když se dozvěděl, že místo vdolků k obědu, které měl tak rád, bude mít zase jen brambory. A tak vzal řemen a hnal hastrmana až do jeho vodní říše. Honza se zastavil u samé nádržky pod smrky, a to neměl dělat. Vodník ho stáhl do vody, jen to žbluňklo. Ještě štěstí, že to uviděla děvečka Bětka. Zavolala o pomoc a domácí lidé pomohli tonoucímu na břeh. „*Tohle ti, hastrmane, nezapomenu, to si piš!“* zahrozil Honza do vodní hladiny. A tak se vodník z obavy před notným výpraskem do mlýna pod starodávným hradem Kokořínem už více neodvážil.

Starý mlýn v kokořínském podhradí se do dnešních dnů nedochoval. Na říčce Pšovce však bývala mlýnů pěkná řádka. Podél říčky vede červená turistická trasa (Máchova cesta) linoucí se celým Kokořínským údolím.

11 HORA BEZDĚZ A ČERTŮV VRCH

Dvě míle od Mladé Boleslavi se zdvihá známá hora Bezděz a vedle ní stojí Čertův vrch. Jednou se přel čert s Matkou Boží, kdo navrší za stejnou dobu větší horu. Matka Boží přijala sázku a začala vršit půdu, čert dělal totéž. Zatímco Matka nosila zem v nůši, čert ji vozil na voze. Když určená doba utekla, ukázalo se, že Matka Boží postavila svatou horu Bezděz a čert mnohem nižší Čertův vrch. Lidé věří, že když na něj někdo o Vánocích během půlnoční mše vystoupí, vrch se otevře a pohltí jej.

Dnes se na vyšším vrcholku rozkládá zřícenina královského hradu

Bezděz, nepřehlédnutelná dominanta kraje a někdejší slavné poutní místo. Dojdete tam třeba po červené turistické trase tzv. Máchově cestě.

12 PRŮCHOD Z BĚLÉ DO BEZDĚZU

Z Bělé pod Bezdězem k Bezdězu má vést pověstmi opředená tajná chodba, která byla zbudována v době, kdy v ruinách hradu vznikl klášter, kde byla uložena kopie sochy Panny Marie Montserratské. Údajně měla zázračnou moc, její sláva se nesla po širém kraji a hrad se brzy stal vyhledávaným poutním místem. Poutníci prosící Pannu o pomoc jí nosili malé i velké dary. Byly mezi nimi i šperky, peníze, prý i zlaté a stříbrné pruty. V klášteře se tak shromáždil velký poklad, který mniši bedlivě střežili. Když pak ke konci třicetileté války přitáhla švédská vojska, byl poklad ukryt. Dobyvatelé, jimž hrad brzy podlehl, sice část tohoto pokladu našli a odvezli, místní lidé ale stále věřili, že část přece jen zůstala na Bezdězu. Někteří se tedy pokusili poklad najít, ale nepovedlo se to nikomu. Prý ho totiž střeží v noci čerti chodící po hradbách, ale také ve zmíněné tajné podzemní chodbě. Pověst dále vypráví, že roku 1810 se sedláci orající na poli pod hradem znenadání do této chodby propadli i s koňmi. Tak byla velká, že i koňský potah se do ní vešel.

Legenda o tajné chodbě inspirovala Elišku Krásnohorskou k libretu opery Tajemství, kterou složil Bedřich Smetana. Možná vstup do chodby objevíte Vy, když se vydáte z bezdězských lesů po modré turistické trase, která Vás přivede do Bělé pod Bezdězem.

13 BÍLÁ PANÍ VE VESNICÍCH

V jednom statku ve vsi zvané Vesnice byla selka v šestinedělí a prosila večer muže, aby s ní šel ven, že se sama bojí. On se na ní hrubě obořil slovy: *"Ani na krok nejdu, jdi sama, čert tě vem!"* Ona šla sama a více se nevrátila. Muž čekal, ale nemohl se jí dočkat. Vyšel ven, hledal a volal ji, leč marně. Potom své nelaskavosti litoval, po ženě truchlil a děťátko dvojnásobnou láskou a péčí zahrnoval. V noci zahlédla chůva bílou postavu, jak dítě z kolébky vzala a je kojila. Byla to hospodářova žena. Když dítě nakojila, položila je do kolébky a odcházela. Ráno chůva vše vyprávěla hospodáři, který potěšen a doufal, že se mu žena ještě vrátí. Ale ta nepřišla víc. Jen v noci chodívala a dítě své kojila. Jak tajemně přicházela, tak i mizela. Tak povstala pověst, že ona žena chodí v noci ve Vesnicích a straší. Mnohému nahnalo bílé zjevení ve Vesnicích strachu a ještě nedávno o té strašidelné ženě si vypravovali, že po Vesnici v noci chodí a pro dítě naříká.

Osada Vesnice se nacházela severně od dnešní obce Sudoměř a zničena byla během třicetileté války. V Sudoměři se nachází historická dřevěná zvonice a v její těsné blízkosti vede zelená turistická trasa (tzv. Sellnerova).

14 SVĚCENÉ PRAMENY

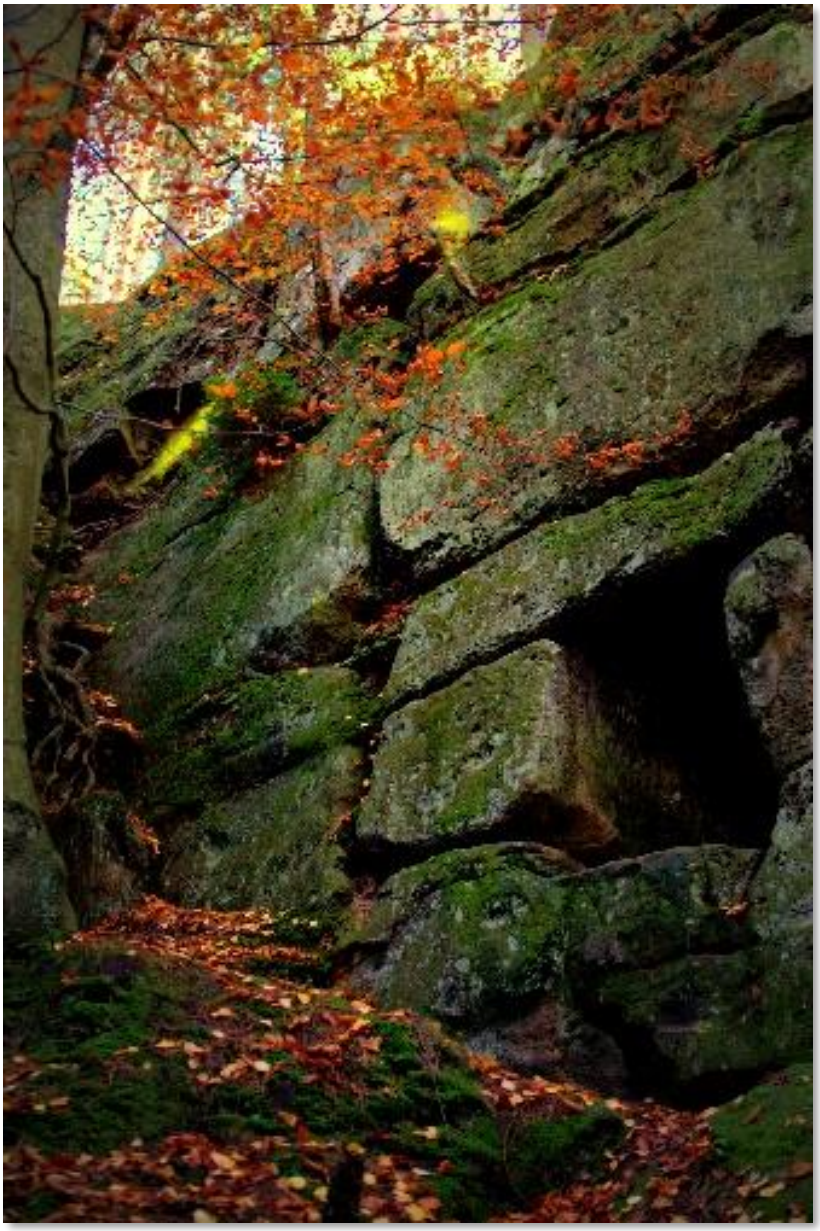
V údolí pod Skalskem vytékalo několik pramenů, z nichž se voda rozlévala po celém okolí. Za horkých dnů vyvstávaly z nich husté šedivé páry a mračna, která způsobovala nejednou ničivou a strašlivou bouřku. Lidé to těžko nesli a Boha za odvrácení všeho zlého krupobití prosili. Až když byly prameny při slavném procesí posvěceny a lidé se zavázali, že jen vodu budou pít, přestaly být bouřky tak ničivé. Od těch dob jmenovali lidé ony prameny Svěcené. O Svěcených pramenech se také vypravuje, že v nich bývaly v dávných časech víly, které mladé jinochy lákaly a pak ve vodě utopily.

Malebným údolím, nad kterým se tyčí známý Hrádek u Sudoměře, protéká Strenický potok a vede jím cyklotrasa č. 143.

15 PETROVINA

V údolí zvaném Zákov se nachází památná jeskyně Petrovina, skrýš slavných loupežníků Petrovských. Ti si ji pro své potřeby upravili a závorami opevnili. Jeden z bandy byl vždy strážcem jeskyně. Aby však strážník tento zhola naprázdno u jeskyně neležel, vystavěli loupežníci u potoka v údolí proti Soudné rokli mlýn, v němž strážce svého mlynářem učinili. Když byli Petrovští vypuzeni z jiných míst, přišlo jich několik do mlýna. Buď se v Petrovině skrývali, nebo se zdržovali ve mlýně jako mlynářští chasníci. Svými loupežemi velmi sužovali celé okolí a o jejich hrozných skutcích až dosud se vypravuje. Vůdce Petrovských zdržoval se na Housce a odtamtud jako myslivec chodíval údolím do mlýna kontrolovat skrýše. Jednou jej poznal jistý osadník ze Stránky a zastřelil. Lid z okolí se ozbrojil a vtrhl do mlýna. Loupežníky schytali, svázali a soudu odevzdali. To byl konec nenáviděné loupežnické bandy. Po mlýně nezůstalo jiné památky, než uprostřed louky vyšší místo rumem a kamením nasypané a trním porostlé. Protesaná skála, kudy voda na kola tekla i kůlna pro vozy jsou již zpola zaplavené. Vodní strouhy

jsou také celé zaplavené, že tamtudy již ani voda neteče, a tudíž celé to místo je pusté, zarostlé.

Legendární jeskyně se nachází v údolí mezi Vískou a Březovicemi na tzv. Sellnerově stezce (zelená turistická trasa) vedoucí podél Strenického potoka.

16 HEZKÁ KATOVA DCERA

Před dávnými časy bydlel v Bělé u Bezdězu také kat, který za městem na Šibeničním vrchu zločince odpravoval. Měl dceru, jejíž krása nenechala chladným nejednoho mládence. Uhranula i mladého soukeníka, který nedbal dobrých rad a začal se s ní tajně scházet. Jednoho dne se rozneslo po městě, že se bude konat poprava. I soukeník o tom s dcerou katovou večer rozmlouval a ona maně prohodila, že se velmi na tu popravu těší. Soukeník se nad těmi slovy pozarazil a ptal se jí proč. Ona jakoby se zalekla. Chtěla něco odpovědět, ale slova pak obrátila a řekla: „*I protože se sem sejde na podívanou mnoho lidu.*“ Poprava se vykonala za velikého účastenství okolního lidu. Oběšenec zůstal na šibenici viset až do večera, teprve po západu slunce byl pod šibenicí do vykopané díry zahrabán. Kdo se oběsil doma, z toho brali lidé rozličné jeho pozůstatky k všelikým kouzlům a čarám. Kdo však byl od kata oběšen, toho již bezpečně pod šibenici zakopali, nebojíce se, že by ho kdo k čarování potřebovat mohl.

Večer po popravě hledal soukeník svoji milou, ale její přítelkyně mu vzkázala, že

kráska do Kuřivod navštívit své přátele. Soukeník se jí vydal naproti, ale cestou ho čekalo nemilé překvapení. Cesta vedla kolem Šibeničního vrchu. Pohlédl na místo, kde byl zakopán popravený a zahlédl cosi se bělat. Nečekaně kýchl a to přízrak vylekalo. Z mělkého hrobu vyskočila mladá krásná dívka a vydala se na útěk. Soukeník za ní. V jednu chvíli dívce vypadlo, cosi lesklého. Soukeník zastavil a spatřil na pěšině stříbrný nožík své milé. Touto náhodou byl od své lásky vyléčen nadobro. Dobré rady sousedů nelhali, opravdu dívčina krása pochází z masa oběšenců, a proto se jeho milá na tu popravu tak těšila. Že bude mít zase čerstvé maso z oběšence, které jí ještě větší krásy přidá. Všecko toto jednou tak velice se mu zošklivilo, že nechtěl více o katově hezké dceři ani slyšet.

Okolo Šibečního vrchu u Bělé pod Bezdězem vede okružní, modrá turistická trasa obcházející celé město. Zavede Vás také ke Krupskému kříži, k Máchově pomníku na Horce a poskytne Vám krásné výhledy na bělský zámek, ve kterém sídlí Muzeum Podbezdězí.

17 PACIFIKUS

Na Skalsku se dlouhá léta zjevoval duch mnicha Pacifika, který za svého života připravil zdejší sedláky o jejich lesy. Zlá znamení doprovázela již jeho pohřeb. Když zemřel, měla být jeho mrtvola dopravena do Prahy. Naložili tedy nebožtíka na vůz a vyrazili. Když přijeli k poli, které Pacifikus kdysi odňal obci Kovánci, tu pozoroval vozka, že vyjelo kolo z nápravy. Ale jaký div! - Vůz jel zrovna tak jako dřív. A když seskočil vozka s vozu dolů, kola byla všecka v pořádku. Sedl opět na vůz a jel dále. Ale vše se opakovalo. Jedno kolo sjíždělo s nápravy za druhým, až ujížděla všecka čtyři podle vozu. Hrůza pojala muže, žehnal se křížem, ale kola se nevrátila na nápravy k vozu dokud neminuli pole Pacifikem odcizená. Poznal s hrůzou, co to je. Že se to peklo hlásí o hříšnou duši Pacifikovu.

Pacifikus se jako duch pak zjevoval na Skalsku dlouhá léta. Často jej lidé spatřili na vozíku taženém velkými psy, kterým z očí šlehaly plameny. Jiní jej viděli, jak zasmušile sedí u lesa či stojí na skále zvané Kazatelna. Nejčastěji se lidem zjevoval pod starou borovicí na cestě do vsi.

Pokoje Pacifikova nečestná duše došla až tehdy, když skalští na borovici zavěsili obrázek Matky Boží. Ten se již do dnešních dnů nedochoval, nahrazen byl kovovým křížem.

Skalsko je malebnou vsí nad Strenickým potokem. Nachází se zde nejen pověstmi opředená borovice, ale zejména jedinečně zachovaný komplex lidové architektury s typickými vstupními branami. Pokud se vydáte po cyklotrase č. 8159 minete i kostel sv. Vojtěcha a skalský zámek.

18 BEZHLAVÝ KŮŇ

Na konci údolí u Trnové stával tzv. Olšový mlýn váženého mlynáře a jeho půvabné dcery Jaroňky. O její srdce usilovalo mnoho mladíků z okolí, ale získal jej jen jeden. S ním se procházela po lukách a trnovští a sudoměřští často viděli zamilované ruku v ruce jdoucí. Až nečekaná válka zničila jejich čistou lásku. Do kraje vpadlo vojsko, jehož velitel když Jaroňku spatřil, okamžitě po ní zatoužil. Liščími kroky zamilovaný pár sledoval a nečekaně mladíka zastřelil. Zděšená Jaroňka utíkala do mlýna a s pláčem vrhla se na prsa otcova. V patách ji následoval nešlechetný vůdce, který usmrtil i mlynáře, mlýn zapálil a Jaroňku chtěl unést. Ubohá dívka usedavě plakala a na vraha ani pohlédnout nechtěla. Neměl však nešlechetník ujít zaslouženému trestu. Z okolí seběhl se lid k hořícímu mlýnu a vida, co se stalo, s velikou zuřivostí vrhl se ze všech stran na nepřítele a bil jej, čím kdo mohl, že málo jen nepřátel životem vyvázlo. Velitel však Jaroňku unášel a stanul na skále nade mlýnem, kde měl připraveného koně. Vida vůdce, že se lid již na něho hrne a nemohouc nikam uprchnouti, shodil Jaroňku se skály, že ihned ducha vypustila. Již se však lid na něho vrhnul a vůdce nepřátel vypustil v proudu černé krve duši. I jeho koni lid hlavu

uťal. Po letech kráčel v noci starý muž z Trnové okolo bývalého Olšového mlýna. Najednou před něj vyjel bílý kůň bez hlavy s černým jezdcem. Stařec hleděl zděšeně na příšerný výjev. S náramným třeskem země se hýbat počala, stromy se chvěly a dvě proti sobě ležící stráně v jedno se srazily a na místě hlubokého dolu rozkládala se pojednou příjemná rovina. Bezhlavý kůň se vzepjal a třemi skoky přeletěl nově utvořenou pláň. Hned na to se rovina rozestoupila a všecko kamení a skály s hromovým třeskem sesypalo se dolů. Kůň přeletěl skaliny a zmizel v houští, kde před lety Olšový mlýn stával. Měsíc vyplul z mraků. Lomoz se utišil a zděšený stařec bázlivým během hnal se domů. Okolní lid se od té doby bojí přijíti v nočním čase v do blízkosti tohoto smutného místa.

Místem, kde stával Olšový mlýn vede dnes zelená turistická cesta (Sellnerova stezka).Po ní přijdete také k vodní nádrži Sudoměř, nad níž se tyčí skály, z kterých podle pověsti spadla krásná Jaroňka.

19 SÁZKA ZA 99 PRDŮ

Ze starých hradů bývaly skryté podzemní průchody, kterými jejich obyvatelé v čas války neb obležení utíkali. Takový tajný průchod byl i ze zámku bělského v pravém rohu nádvoří. Po hřebeni listnatém, vedlo dolů k pivovaru 99 stupňů dolů. O schodech těch hádali se jednou při pivě, zda jich je 99 nebo 100 a při tom se jeden z nich několikrát uprdnul. Všichni se tomu smáli. A další pravil: „*Však bys to, Vančuro, nedokázal po zámeckých schodech, aby ses, až do zámku na každém uprdl!“* Vančura zase hodil, že to dokáže, jen že se k tomu musí najíst a napít. Potom že si s ním můžou jít všichni na schody a večer, že budou pít a kdo prd vyhraje, bude sud piva platit. Rozhodlo se to a Vančura vyhrál.

Bělou p. B. prochází zelená turistická značka. Kromě unikátního městského opevnění zde navštivte také zámek, na kterém sídlí Muzeum Podbezdězí.

20 KRUPSKÝ KOSTELÍČEK

Krupský kostelíček patří k jedněm z nejstarších v kraji. Původně pro něj bylo vybráno jiné místo, než na jakém jej nalezneme dnes. Měl stát na návrší Štekrberk. Aby stavba pokračovala rychle byl pod návrším zřízen nový lom. Kameny museli vesničané dostávat na návrší. O to více byli zděšeni, když ráno po prvním náročném dni nalezli všechny velké balvany, které včerejšího dne vyvlekli nahoru, spadané zpátky v údolí. Jedni tvrdili, že se v noci otřásla země a kameny se svalily, jiní že se jedná o dílo ďábla. Vrchnost a někteří další v tom viděli čin vzpurných lidí. I přesto se pokračovalo ve stavbě a vesničané museli balvany vytahovat na návrší. Večer kameny zajistili, ale nepomohlo to. Ráno byly opět svaleny dole. Stejná událost se opakovala i třetí den. Až tehdy vrchnost seznala, že to není dílem čerta ani vzpoury obyvatel, ale Boží vůlí. Kostel byl tak vystavěn v údolí v místě, kam se vždy svalily kameny a prý se má propadnout do země, v časech až budou lidé létat v povětří.

U kostela sv. Václava v Dolní Krupé je unikátní roubená fara, při jejíž návštěvě se dozvíte mnohem více. Vyrazit do těchto míst můžete například po cyklotrase č. 3045.

21 JAK SI ĎÁBEL PRO KLEMPERU PŘIŠEL

Také na Truskavně stávala kdysi pevná skalní tvrz. Založil ji v 15. století Jan Řítek, rytíř z Bezdědic. Jedna z únikových cest z tvrze byla vytesána v pískovcové skále pod celou osadou a vedla do vysoko položené sluje, později zvané Klemperka. Hluboká skalní sluj nese název po loupeživém rytíři Klemperovi, který na Kokořínsku dlouho pobýval a se svými kumpány přepadával poutníky, kupce a šlechtice. Všechny nahromaděné poklady ukrýval v okolních skalních skrýších. Jednou ho však přece jen císařští vojáci zaskočili, na široké skalní plošině obstoupili, takže na útěk nebylo ani pomyšlení. Deset dlouhých let řádil Klempera v kokořínském kraji, než byl se svými zbojníky dopaden. Bez milosti byli všichni na místě odsouzeni k trestu smrti oběšením. Lidová pověst vypráví, že Klemperova mrtvola ještě týž den z borovice, na které byl pověšen, zmizela. Marně ji vojáci i se svým velitelem hledali. Jako by se po ní zem slehla. Prý si pro černou duši Klemperovu, jeho hříšné tělo i pro všechny poklady ukryté v jeskyních, skalách a roklích, přišel sám ďábel. Proto nebyly nikdy nalezeny.

Pod obcí Truskavna se nachází rozcestí odkud vede žlutá turistická trasa Šemanovickým dolem. Jeskyně Klemperka se nachází na jeho okraji při levé straně cesty, pro nahlédnutí dovnitř je třeba vystoupat po žebříku.

Mnoho krásných zážitků při Vašich toulkách za pověstmi Kokořínska a Podbezdězí přejí

Regionální muzeum Mělník

MUZEUM PODBEZDĚZÍ

Středočeský kraj

POVĚSTI
KOKOŘÍNSKA A PODBEZDĚZÍ

Mé zážitky při putování za pověstmi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....